

- дозволяє дітям прогресувати у відповідності зі своїми віковими здібностями. [2]

Висновок.

Проекти “Дитяча легка атлетика IAAF” і “Shuttle Time” є передовим досвідом масового залучення дітей до занять спортом. Учасники проектів отримують задоволення займаючись зі своїми друзями, навчаються спілкуватись у колективі, формують культуру здорового способу життя та основні рухові вміння і навички.

Впровадження даних проектів робить внесок у досягнення цілей, які викладені в Олімпійській хартії, а зокрема розвиток певного виду спорту у всьому світі та поширення ідей олімпізму.

1. Бегай! Прыгай! Метай! Официальное руководство ИААФ по обучению легкой атлетике / под ред. В.В. Балахничева, В.Б. Зеличенко. – М. : Советский спорт, 2013. – 216 с.
2. Єднак В. “SHUTTLE TIME” : навчальний проект всесвітньої федерації бадмінтону [Електронний ресурс] / Єднак В. // Молодь та олімпійський рух : збірник тез доповідей X Міжнародної наукової конференції, 24–25 травня 2017 року. – К., 2017. – С. 254–255. – Режим доступу : http://www.uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_2017_na_sayt.pdf.
3. Єднак В. “Дитяча легка атлетика” : інноваційний проект розвитку масового спорту / Єднак В. // Молода спортивна наука України // Збірник тез доповідей / за заг.ред. Є.Пристапи. Вип. 21 : у 4-х т. – Львів : ЛДУФК, 2017. – С. 13.
4. Режим доступу : <http://bwfshuttletime.com/about>.

References:

1. Behai! Pryhai! Metai! Ofytsyalnoe rukovodstvo YAAF po obucheniu lehkoj atletyke / pod red. V.V. Balakhnycheva, V.B. Zelychenok. – M. : Sovetskyi sport, 2013. – 216 s.
2. Iednak V. “SHUTTLE TIME” : navchalnyi proekt vsesvitnoi federatsii badmintonu [Elektronnyi resurs] / Iednak V. // Molod ta olimpiiskyi rukh : Zbirnyk tez dopovidei X Mizhnarodnoi naukovoi konferentsii, 24–25 travnia 2017 roku. – K., 2017. – S. 254–255. – Rezhym dostupu : http://www.uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/zbirnyk_tez_2017_na_sayt.pdf.
3. Iednak V. “Dytiacha lehka atletyka” : innovatsiyni proekt rozvytku masovoho sportu / Moloda sportyvna nauka Ukrainy / Iednak V. // Zbirnyk tez dopovidei. / za zah.red. Ye.Prystupy. Vyp. 21: u 4-kh t. – Lviv : LDUFK, 2017. – S. 13.
4. Rezhym dostupu : <http://bwfshuttletime.com/about>.

УДК 316.343.37-053.5:711.558 (438)

*Станіслав Заборняк, Павел Круль,
Богдан Мицкан, Тетяна Мицкан*

ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ ПОЛЬЩІ

FORMY WYKORYSTANIA CZASU WOLNEGO PRZEZ DZIECKO WIEJSKIE W POLSCE

У цій роботі обговорюються способи проведення вільного часу школярами. Вона базується на дослідженні, проведеному в школах Польщі. Дослідження складалося з вибіркового спостереження, інтерв'ю та опитування. Опитування включало 30 питань про фінансові ситуації, інтереси, ставлення до спорту та відпочинку, що дало широке розуміння способів проведення вільного часу дітьми. Протокол і висновки з вибіркового спостереження було зафіксовано в спеціальному журналі. Інтерв'ю проводилося за анкетною, яка була підготовлена заздалегідь.

Ключові слова: фізична культура, дозвілля, школярів.

This thesis discusses ways of spending free time by country children. It is based on the research conducted in Zespół Szkół w Trynczy. The research consisted of sample observations, an interview and a survey. The survey included 30 questions about financial situations, interests, attitudes towards sport and recreation, thus giving a broad understanding of the ways of spending free time by the subjects. The course of and

conclusions from the sample observations were noted in an observation log. The interview was conducted according to a questionnaire, which was prepared in advance.

Keywords: *physical culture, free time, country children.*

Wprowadzenie. Zwiększająca się ilość czasu wolnego kryje w sobie niebezpieczeństwo w postaci niewłaściwego wykorzystania tego czasu. Jest to wynik nie tyle braku chęci ile braku umiejętności, nawyków i rozbudzonych potrzeb wolno-czasowych społeczeństwa. Dlatego tak ważne zadanie staje przed wychowawcami, zadanie przygotowania młodego człowieka do racjonalnego spożytkowania czasu wolnego. Proces ten należy rozpocząć od najmłodszych lat życia dziecka. Wychowanie dzieci do czasu wolnego jest bardzo ważne, a dodatkowym czynnikiem podnoszącym wagę tego problemu jest zmniejszająca się ilość czasu wolnego dzieci. Zjawisko to odwrotne do zwiększającej się ilości czasu wolnego u dorosłych, spowodowane jest zwiększającymi się wymaganiami stawianymi przez szkołę. W lepszej sytuacji są dzieci z miasta, które czas po zajęciach szkolnych przeznaczają w przeważającej części na naukę i odpoczynek. Poza tym w mieście działa szereg placówek wychowania pozaszkolnego oferujących dzieciom różnorodne formy spędzania czasu wolnego. Dzieci na wsi pomagają rodzicom, często przed pójściem do szkoły i prawie zawsze po zajęciach szkolnych. Mając natomiast więcej czasu wolnego w niedzielę i święta, nie mogą go prawidłowo wykorzystać z powodu ograniczonych możliwości, w zakresie form spędzania czasu wolnego. W potocznym rozumieniu czas wolny to czas pozostały po wykonaniu wszelkich obowiązków. Czas wolny jest czasem przeznaczonym na wszelkie zajęcia, jakim może oddawać się jednostka z własnej ochoty, dla odpoczynku, bądź dla rozrywki lub dla bezinteresownego kształcenia się, dobrowolnego udziału w życiu społecznym, poza obowiązkami zawodowymi, rodzinnymi i społecznymi. Istnieje bardzo wiele innych definicji sformułowanych przez różnych autorów, zajmujących się problematyką czasu wolnego.

Większość tych definicji ustalono na podstawie analizy czasu wolnego ludzi dorosłych, pracujących zawodowo. Dlatego definicji tych nie wykorzystam do analizy czasu wolnego dzieci i młodzieży. Istnieje, bowiem zasadnicza różnica pomiędzy spędzaniem czasu wolnego przez dzieci i młodzież, a spędzaniem go przez dorosłych. Rygory te dotyczą przestrzegania norm ogólnych, natomiast w zakresie szczegółowych treści i spędzania czasu wolnego zmierza się do tego, aby pozostawić dziecku inicjatywę – umożliwić mu wykazanie swojej samodzielności. Definicję czasu wolnego dzieci i młodzieży podaje także Tadeusz Wujek. Jego zdaniem: ...Za czas wolny ucznia należy uważać taki czas, który pozostaje mu po wypełnieniu obowiązków szkolnych i domowych, w których może on wykonywać czynności, według swego upodobania, związane z wypoczynkiem, rozrywką i zaspokojeniem własnych zainteresowań¹

Bardzo interesujący jest komentarz T. Wujek do podanej definicji. Otóż pisze on, że:

Czas wolny nie oznacza beczynności lub absolutnej negacji obowiązków. Albowiem czas ów jest spożytkowany w działalności, której każdy oddaje się z własnej woli, nie będąc do tego zmuszonym. Jeśli nawet ta działalność wymaga pewnej dyscypliny, podporządkowania się to jednak wybór jest dowolny. Działalność zinstytucjonalizowana, prowadzona przez placówki wychowania pozaszkolnego zmierza przecież między innymi do tego, ażeby poprzez kształtowanie u uczniów umiejętności właściwego wykorzystania czasu wolnego rozwijać aktywność społeczną i wzmocnić poczucie spełniania obowiązków społecznych... Komentarz ten bardzo mocno akcentuję różnicę, jaka zachodzi między czasem wolnym dzieci i młodzieży, a czasem wolnym dorosłych. Różnica pomiędzy czasem wolnym dzieci i młodzieży, a czasem wolnym dorosłych polega na tym, że:

¹ T. Wujek: *Czas wolny młodzieży szkolnej i jego uwarunkowania*. Warszawa 1963, s. 12.

1. Dziecko nie odpowiada samowolnie za czas przez siebie spędzony,
2. Dziecko nie dysponuje środkami niezbędnymi na realizację aktywności w czasie wolnym,

3. Dziecko ma w innym czasie czas wolny niż dorośli
4. Dziecko korzysta z innych form wykorzystania czasu wolnego

Czas wolny powinien spełniać następujące funkcje:

1. Odpoczynek tj. przywracać siły fizyczne i psychiczne
2. Zaspokojenie potrzeby rozrywki
3. Rozwój zainteresowań i uzdolnień
4. Poszukiwanie własnego miejsca w społeczeństwie

Da się, więc zauważyć, że czas wolny łączy się z naszym życiem duchowym, które ma decydujące znaczenie w kształtowaniu prawidłowej postawy współczesnego społeczeństwa. Mając to na uwadze, wykazano, że do kształtowania postawy aktywnej najistotniejszy jest wiek od 11 do 15 roku życia, na ten, bowiem okres przypada na najintensywniejsze dojrzewanie fizjologiczne i psychiczne, a także rozpoczyna się dojrzewanie społeczne. Ten okres życia dzieci powinien być wykorzystany przez szkołę, rodzinę i państwo kulturalno-oświatowe, w celu kształtowania charakteru, rozwoju osobowości, rozbudzania potrzeb, utrwalania nawyków, między innymi nawyku aktywnego, kulturalnego wykorzystania czasu wolnego. Proces stopniowego skracania czasu pracy, który w Europie w przemyśle rozpoczął się pod koniec XIX ominął rolnictwo. Istotną przeszkodą w takim unormowaniu czasu pracy na wsi stanowiła sezonowość prac rolnych. Jednakże główną przeszkodą był niski stopień mechanizacji prac rolnych oraz stosunkowo mało wydajnej pracy żywej. Dlatego też na wsi, tak jak i przed wiekami, poza niedzielami i świętami, wypełnionymi zresztą licznymi obowiązkami, nie było czasu wolnego. Dopiero szeroka mechanizacja prac rolnych i związanych z nią prac transportowych, racjonalizacja hodowli, nowoczesne sposoby nawożenia, walka ze szkodnikami, umożliwiły dokonanie podziału pracy i pozwoliły na podniesienie wydajności pracy w rolnictwie. Otworzyło to perspektywę to perspektywę dla wzrostu marginesu czasu wolnego również na wsi. Skorzystali z tego przede wszystkim pracownicy dużych gospodarstw rolnych, w których najszybciej można było wprowadzić za przykładem zakładów pracy w mieście unormowany czas pracy. Skorzystali z tego też częściowo i właściciele mniejszych gospodarstw rolnych, a zwłaszcza młodzież wiejska. Wszędzie tam gdzie zostały chociażby częściowo zmechanizowane prace, gdzie gospodarstwa rolne mogły przejść na specjalizację oraz, gdzie została zracjonalizowana hodowla, ilość czasu wolnego znacznie wzrosła. Ilość czasu wolnego mieszkańców wsi jest ciągle jeszcze nieporównywalna z czasem wolnym, z jakiego korzysta ludność miasta, ale nie można twierdzić, że obecnie na wsi tak samo jak i dawniej czas wolny nie istnieje. Nawet u rolników indywidualnych istnieje czas wolny, ale budżet i sposób jego spożytkowania jest uwarunkowany wieloma czynnikami. Są to:

- a. Stopień mechanizacji gospodarstwa
- b. Infrastruktura danego regionu
- c. Zdolności poszczególnych rolników do racjonalnego gospodarowania swoim czasem
- d. Umiejętności rolników dotyczące zorganizowania sobie czasu pracy

Z tego też powodu odczucie istnienia czasu wolnego oraz faktyczna jego ilość są bardzo różne u poszczególnych rolników. W swych wypowiedziach liczni rolnicy podkreślali, że przyczyną tak ograniczonej ilości czasu wolnego jest brak odpowiedniej ilości maszyn i narzędzi gospodarskich, bez których ich zdaniem nie jest możliwa dobra organizacja pracy.

Inni zaś uskarżali się na trudności transportowe i brak dobrych dróg dojazdowych powodujących marnotrawstwo czasu. Obecnie rolnicy mają więcej czasu wolnego niż wtedy, lecz jest to w dalszym ciągu tylko czas na wytchnienie, który w bardzo małym stopniu może

zaspokoić potrzeby kulturalne współczesnego człowieka. Znaczną rolę odgrywają tu same postawy ludzi wobec problemu czasu wolnego. Hamująco działają tu również tradycje i wzory życia rozpowszechnione i utrwalone na wsi wśród starszego pokolenia i częściowo wśród pokolenia średniego. Ogromna większość starszego pokolenia tak żyła się legenda chłopa zawsze pracującego, że nawet obecnie, gdy istnieje realna możliwość wygospodarowania wolnego czasu nie chce przyjąć tego do wiadomości i nie dostrzega potrzeby zwiększenia czasu wolnego. Ludzie ci nie wyobrażają sobie innego życia godnego gospodarza niż wypełnionego nieustanna pracą, a choćby tylko krzątaniem. Jest to u nich nie tylko pogląd na życia, ale po prostu nawyk wpajany z pokolenia na pokolenie. W pracy Krystyny Łapińskiej „Wieś uprzemysłowiona a problem wolnego czasu” przytoczone są liczne wypowiedzi osób starszego pokolenia kierujących się tym wzorem życiowym. Typową wypowiedzią jest tu stwierdzenie, że „na wsi nie trzeba wolnego czasu” lub, że „ jak ktoś chce robić to nigdy nie ma wolnego czasu”. Ten sam wzór postaw wobec wolnego czasu, ale w formie złagodzonej występuje także u części pokolenia średniego. Natomiast u osób poniżej 35 lat widoczna jest zmiana tej postawy. Pragną oni mieć jakiś nieduży margines czasu wolnego, są bardziej wykształceni niż ich rodzice i dążą do uzupełniania swojej wiedzy rolniczej, by moc lepiej gospodarować, pragną też uczestniczyć w życiu kulturalnym. Właśnie wśród tej grupy mieszkańców wsi, na co dzień stykających się z inteligencją miejską można znaleźć gospodarzy wiejskich i ich rodziny, którzy mimo trudności znajdują czas na przeczytanie gazety. Posłuchanie radia czy oglądanie telewizji. Nie ulega wątpliwości, że wzrost wydajności pracy wpływa na ilość czasu wolnego, jednakże, na co dzień duża rolę odgrywają też instytucje oferujące możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego. Czas wolny ma dopiero swą wartość, gdy jest na niego zapotrzebowanie, kiedy można spędzić go z pożytkiem, gdy daje nie tylko odpoczynek, ale możliwość realizacji własnych zainteresowań, rozrywkę i zadowolenie.

Brak wolnego czasu na wsi jest, więc nie tylko rezultatem niskiej wydajności pracy, ale ciągle jeszcze również braku właściwych wzorów jej wykorzystania, nie docenienie wartości tego czasu. Taki racjonalny wzór spędzania czasu wolnego na wsi zaczyna się dopiero kształtować, zaś tym, którzy najbardziej o ten czas zabiegają jest młodzież wiejska. Młodzież ta nie tylko pragnie mieć wolny czas, jak go ma młodzież w mieście, ale buntuje się także przeciwko postawom starszego pokolenia wobec czasu wolnego.

Większość młodzieży z całą świadomością odrzuca stare wzory życia na wsi. Nie chcą oni, by ich Życie upływało jak życie ich rodziców, na pracy od świtu do nocy bez wytchnienia i bez wolnej chwili. Jest to chyba główny powód, który odstrasza ich od związania się –gospodarką na roli. Wytarczają sobie oni najczęściej jako cel zdobycie zawodu. Liczą się z tym, że posiadając kwalifikacje będą mogli korzystać z unormowanego czasu pracy. Zmiany w nastawieniu młodzieży wiejskiej wynikły z przemian zachodzących we współczesnej wsi polskiej, które pierwsze dotarły do młodzieży wiejskiej, a dopiero później do wiejskich domostw. Najbardziej zwiększył się czas wolny dzieci i młodzieży na wsi. Na podstawie badań, S. Wąsowicza praca dzieci i młodzieży szkolnej pomagających rodzicom w gospodarstwie wynosi przeciętnie ok. 1,5 godziny i tyleż samo pozostaje im czasu wolnego². Ten wzrost czasu wolnego na wsi posiada nie tylko ogromne znaczenie humanitarne, ale staje się jednym z decydujących czynników awansu kulturalnego wsi. Życie na wsi staje się coraz bardziej godziwe i ludzkie, nie tylko ze względu na pracę, ale i na odpoczynek, podczas którego można rozwijać swoje zdolności i zainteresowania.

Celem pracy jest zdiagnozowanie wykorzystania czasu wolnego oraz określenie czynników warunkujących formy wykorzystania czasu wolnego przez dziecko wiejskie.

² S. Wąsowicz: *Czas wolny uczniów szkół podstawowych wsi*. Zbiórca Szkoła Gminna Warszawa 1976 nr 3 s. 17.

Założeniem wiodącym było:

1. Wykazanie jakie formy stosowane są w wypełnieniu czasu wolnego;
2. Jaki jest jego stosunek do rekreacji;
3. Z jakich wzorów lub ideałów korzysta.

Charakterystyka badanego środowiska, metody i narzędzia badawcze.

Charakterystyka badanego środowiska. Gmina Tryńcza to gmina wiejska w województwie podkarpackim, w powiecie przeworskim. W latach 1975–1998 gmina położona była w województwie przemyskim. Siedziba gminy to Tryńcza. Według danych z 30 czerwca 2004, gminę zamieszkiwało 8146 osób. Gmina stanowi wąski przegub w środkowej części powiatu przeworskiego zespalaający jego południowe i północny gminy. Według danych z roku 2002, gmina Tryńcza ma obszar 70,56 km², w tym: użytki rolne – 73%, użytki leśne – 15%. Gmina stanowi 10,1% powierzchni powiatu. W Tryńczy w siedzibie gminy znajdują się Ośrodek Zdrowia, pizzeria, poczta, biblioteka, Dom Kultury, posterunek Policji, hala widowiskowo-sportowa, kioski “Ruchu” i sklepy z artykułami spożywczymi i przemysłowymi. Młodzież po ukończeniu szkoły podstawowej i gimnazjum kontynuuje naukę w Liceum Ogólnokształcącym, Technikum bądź Zasadniczej Szkole Zawodowej w pobliskich miastach. Gmina ta posiada dobra komunikację autobusową. Poszczególne wsie: Gniewczyzna Łańcuc-ka, Gniewczyzna Tryniecka, Głogowiec, Gorzyce, Jagieła, Ubieszyn, Wólka Małkowa i Wólka Ogryzkowa oddalone są od siedziby gminy od 3–9 km. Głównym zajęciem ludności jest rolnictwo. Dominują gospodarstwa drobne, prowadzące tradycyjną wielokierunkową gospodar-kę. Coraz częściej pojawiają się gospodarstwa specjalizujące się w hodowli bydła i trzody chlewnej. Jest jednak bardzo mało takich gospodarstw.

Metody i narzędzia badawcze. A żeby sprawdzić przyjętą hipotezę zastosowałam następujące metody: obserwację wyrywkową, wywiad i ankietę.

W zbieraniu źródeł zastosowano kilka uzupełniających się metod:

1. Obserwacje wyrywkową uczestniczącą, notowaną w dzienniku obserwacyjnym.

Podczas codziennych kontaktów z mieszkańcami wsi, obserwowano ich zachowanie w różnych sytuacjach. Podczas przeprowadzonych rozmów na różne tematy, notowano ich stosunek do pracy i wypoczynku.

2. Wywiad. Wywiady przeprowadzałam z dziećmi i rodzicami. Podczas wywiadu zbierałam dane dotyczące ilości czasu wolnego, najczęściej stosowanych form korzystania z tego czasu i jego znaczenie w życiu współczesnego człowieka. Wywiad prowadzono w oparciu o przygotowany kwestionariusz.

3. Ankieta. Badaniami ankietowymi objęto 107 uczniów klas I–III gimnazjum w tym 50 chłopców i 57 dziewcząt. Przed przeprowadzeniem badań było krótkie wprowadzenie mające na celu zapoznanie się ankietowanych z problematyką badań oraz ich użytecznością. Ankieta miała dostarczyć informacji na temat warunków socjalno-bytowych badanego środowiska, zainteresowań i form spędzania czasu wolnego przez dzieci i ich rodziców, czynników warunkujących ilość i formy wykorzystania tego czasu. Były też pytania dotyczące szkoły, rodziny i ich roli w organizacji czasu wolnego. Ostatnią grupę stanowiły pytania badające miejsce sportu i turystyki w czasie wolnym dziecka wiejskiego. Dane o czasie wolnym mieszkańców zbierałam też poprzez analizę treści aktualnej lektury zajmującej się tym problemem. Zbieranie materiałów rozpoczęto po postawieniu hipotezy roboczej. W oparciu o zebrane materiały została opracowana pierwsza część pracy. W dniach 4-8 maja zostały przeprowadzone badania ankietowe.

Wyniki ankiety, obserwacji i wywiadów przedstawiają poniższe tabele 1, 2, 3, 4.

Tabela 1

Ilość uczniów Zespołu szkół w Tryńczy poddanych badaniom, (N = 107)				
	Kl. n I	Kl. n II	Kl. n III	ogółem
Chłopcy	18	12	20	50
Dziewczęta	20	17	20	57
Ogółem	38	29	40	107

Źródło: na podstawie badań własnych, n – liczba badanych

Jak wynika z powyższej tabeli przewagę stanowią dziewczęta 20 w klasie I 17 w klasie II i 20 w klasie III.

Tabela 2

Pochodzenie uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy (N = 107)		
Pochodzenie	n	%
Chłopskie	78	72,8
Robotnicze	8	7,4
Inteligenckie	21	19,8

Źródło: na podstawie badań własnych

Jak wynika z powyższego dominuje pochodzenie chłopskie. Najczęściej spotykane zawody pozarolnicze to: sklepowa, kucharka, kierowca i budowniczy. Rodziny wśród ankietowanych uczniów są najczęściej czteroosobowe 45 następnie pięcioosobowe 30, trzyosobowe 20, sześcioosobowe 9, siedmioosobowe 2 i jedna rodzina dziesięcioosobowa.

Tabela 3

Ilość osób mieszkających wspólnie z uczniami Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)	
Ilość osób wspólnie mieszkających	n
3	20
4	45
5	30
6	9
7	2
10	1

Źródło: na podstawie badań własnych

Ważnym czynnikiem rzutującym na jakość warunków bytowych, jest liczba pomieszczeń w mieszkaniu.

Biorąc pod uwagę ilość osób w rodzinie i ilość pomieszczeń – to średnio w jednym pomieszczeniu mieszka 1,1 osoby.

Tabela 4

Wielkość mieszkania uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)	
Wielkość mieszkania (ilość pomieszczeń)	n
3	2
4	40
5	37
6	14
7	11
8	3

Źródło: na podstawie badań własnych

Analiza wyników badań.

a) Formy wykorzystania czasu wolnego

Ilość czasu wolnego uzależniona jest od stopnia wyposażenia gospodarstwa w maszyny rolnicze, sprzęt gospodarstwa domowego. Bardzo trafnie oceniają też sytuację socjalno-

bytową posiadane środki lokomocji, sprzęt muzyczny i inne przedmioty użytku kulturalnego. Dane te przedstawia tabela 5. Dane te świadczą o tym, że zarówno telewizor, magnetofon jak i pralka automatyczna, rower czy nawet komputer są już zjawiskiem powszechnym na wsi, co jeszcze kilkanaście lat temu było zjawiskiem rzadkim. Telewizor czy magnetofon posiadają wszyscy uczniowie. Pralkę automatyczną posiada 94,3% badanych, a komputery znajdują się w 89,5% badanych domach. W równie szybkim tempie wzrasta też ilość odtwarzaczy mp3 61,2% czy też biblioteczek 67,2%. Ze sprzętu kulturalnego najwolniej przybywa kin domowych, choć są one już w 47% badanych domów, lecz nie można powiedzieć o nich, iż są zjawiskiem powszechnym. Ze środków lokomocji największym powodzeniem cieszy się zarówno samochód jak i rower. Mało rodzin posiada motocykl 28,2%.

Tabela 5

Wyposażenie rodzin uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy w sprzęt domowy, (N = 107)

Rodzaj sprzętu	n	%
Telewizor	101	100
Kino domowe	50	47
Magnetofon	107	100
Odtwarzacz mp3 mp4	67	61,1
Biblioteczka	72	67,2
Samochód	98	92,5
Motocykl	31	28,2
Pralka automatyczna	101	94,3
Kuchenka mikrofalowa	95	89,5
Rower	103	96,2
Komputer	95	89,5
Internet	52	47,3
Zmywarka	9	8,2

Źródło: na podstawie badań własnych

Największy jednak postęp nastąpił w wyposażeniu gospodarstw w pralki automatyczne i kuchenki mikrofalowe, które znajdują się już w prawie każdym domu. Duży wpływ na rozwój zainteresowań mają warunki socjalno-bytowe, ale obecnie przy coraz większej ilości placówek wychowania pozaszkolnego, rola warunków materialnych stopniowo się zwiększa.

Tabela 6

Zainteresowania uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Zainteresowania	Chłopcy	%	Dziewczęta	%
Muzyka	23	46,0	44	77,2
Film	41	82,0	38	66,6
Komputery	42	83,0	16	28,1
Sport	50	100,0	49	84,2
Malarstwo	5	10,0	9	15,8
Zdrowie i uroda	3	6,0	57	100,0
Nauka	13	26,0	50	84,5
Polityka	5	10,0	0	0,0
Podróże	24	48,0	44	77,2
Książki	15	30,0	46	79,0
Motoryzacja	45	90,0	2	5,9

Źródło: na podstawie badań własnych

Z tabeli wynika, że na pierwszym miejscu wśród ankietowanych znajduje się sport, którym nie interesuje się tylko 8 dziewcząt. Ciekawe jest to, że na 50 uczniów tylko 3 interesuje się zdrowiem i urodą, a żadna z uczennic nie interesuje się polityką. Dość duży procent chłopców 82% i 46% i dziewcząt 66,6% i 77,2% interesuje się filmem i muzyką. Ciekawe jest to, że mały procent dziewcząt 28,1% interesuje się komputerami. Sposoby wykorzystania czasu wolnego uwarunkowane są wieloma czynnikami. Oprócz warunków socjalno-bytowych i zainteresowań duży wpływ na formy wykorzystania czasu wolnego ma istnienie placówek kulturalno-oświatowych i sportowych i ich czynny udział w życiu ludności. Stan placówek kulturalno-oświatowych i sportowych przedstawia tabela 7.

Tabela 7

Stan placówek kulturalno-oświatowych w miejscu zamieszkania ankietowanych uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Placówki	n	%
Świetlica	81	75,5
Biblioteka	89	83,2
Hala sportowa	72	67,3
Boiska do gier sportowych	78	73
Dom kultury	72	67,3

Źródło: na podstawie badań własnych

Analizując tabelę przedstawiającą istnienie placówek kulturalno-oświatowych i obiektów sportowych w miejscowościach ankietowanych widzimy, że stan ich jest dość wysoki. U 83,2% ankietowanych w ich miejscowości jest biblioteka. U 75,7% ankietowanych jest świetlica, Dom Kultury jest u 67,3% a boiska sportowe i hale sportowe u odpowiednio 73% i 67,3% (tabela 8). W żadnej miejscowości nie ma kina. Na podstawie tych danych bardzo ciekawie przedstawiają się odpowiedzi na pytanie: „Co najbardziej przydałoby się w Twojej miejscowości”? Najwięcej ankietowanych uważa, że najbardziej w ich miejscowości przydałby się basen. Ten pogląd wyraża 52% chłopców i 36,8% dziewcząt. Za przydatnością stadionu wypowiada się 31,6% dziewcząt i tylko 18% chłopców, natomiast potrzebę kortów tenisowych zgłasza 30% chłopców i ani jedna dziewczyna (tabela 9).

Tabela 8

Inwestycje najbardziej potrzebne w miejscowości wg ankietowanych uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Inwestycje	Chłopcy	%	dziewczęta	%
Pływalnia	26	52	21	36,8
Stadion	9	18	18	31,6
Dom Kultury	12	24	21	36,8
Kort tenisowy	15	30	0	0
Biblioteka	0	0	9	15,8
Klub sportowy	4	8	2	3,6
Kino	3	6	2	3,6
Dyskoteka	0	0	8	4,0
Kafejki internetowe	5	10	9	15,8

Źródło: na podstawie badań własnych

W tej zależności uwidacznia się różnica w psychice chłopców i dziewcząt. Chłopców do gier i zabaw wystarczy zwykłe boisko, natomiast dziewczętom potrzebna jest odpowiednia oprawa w postaci stadionu. Różnica ta istnieje w zapotrzebowaniu na placówki kulturalno-oświatowe. Prawie dwukrotnie więcej dziewcząt wypowiadało się za potrzebą Domu Kultury.

Bardzo swój wpływ zaznaczyła istniejąca moda na tenis i dyskoteki. Zainteresowani grą w tenisa ziemnego są tylko chłopcy 30%, natomiast odwrotnie przedstawia się sytuacja odnośnie dyskotek, którymi interesują się tylko dziewczęta 14%, co jest spowodowane ich szybszym rozwojem. Duży natomiast wpływ na treść czasu wolnego wywiera telewizja n p . tylko nieliczni (3 chłopców i dwie dziewczynki) uważają kino za pilną potrzebę. Telewizja ogranicza poza tym aktywne formy spędzania czasu wolnego. Drugim równorzędnym czynnikiem mającym wpływ na formy wykorzystania czasu wolnego jest jego ilość.

Z powyższych danych wynika, że jest znaczna różnica w budżecie czasu wolnego w dzień powszedni, w niedzielę i święta. W dzień nauki szkolnej najczęściej, bo 36% chłopców i 30,8% Dziewcząt ma tylko 2 godziny, a 26,5% 1 godz. czasu wolnego. Natomiast w niedzielę i święta 24% chłopców ma 8 godz. A 20% i 16% po 7 i 6 godzin wolnego czasu. Trochę gorzej u dziewcząt przedstawia się ilość czasu wolnego w niedzielę i święta. 2,1% Dziewcząt ma w te dni po 5 godz. czasu wolnego.

Tabela 9

Czas wolny	Ilość czasu wolnego uczniów zespołu Szkół w Tryńcy, (N = 107)							
	Chłopcy				Dziewczęta			
	w dni nauki szkolnej		w dni wolne		w dni nauki szkolnej		w dni wolne	
	n	%	n	%	n	%	n	%
1 godz.	11	22	0	0	15	26,5	0	0
2 godz.	18	36	0	0	17	30,8	1	1,8
3 godz.	12	24	5	10	10	17,5	4	7,0
4 godz.	6	12	3	6	9	15,8	8	14,1
5 godz.	2	4	7	14	3	5,3	24	42,1
6 godz.	0	0	8	16	2	3,5	8	14,1
7 godz.	1	2	10	20	0	0	4	7,0
8 godz.	0	0	12	24	1	1,8	3	5,3
9 godz.	0	0	2	4	0	0	2	3,5
10 godz.	0	0	3	6	0	0	3	5,3

Źródło: na podstawie badań własnych

Rozbieżność pomiędzy ilością czasu wolnego w dni wolne od zajęć u chłopców i dziewcząt jest spowodowana tym, że dziewczęta muszą pomagać matkom w gotowaniu, sprzątaniu (tabela 10).

Tabela 10

Formy korzystania	Formy wykorzystania czasu wolnego przez chłopców – uczniów Zespołu Szkół w Tryńcy, (N = 107)									
	Najczęściej		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Wcale	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Czytelnictwo	12	24	20	40	15	30	3	6	0	0
Telewizja	41	82	5	10	4	8	0	0	0	0
Internet i gry komputerowe	25	50	41	82	10	20	2	4	0	0
Muzyka										
Gry sportowe	16	32	14	28	12	24	6	12	2	4
Spotkania koleżeńskie	13	26	22	44	10	20	4	8	0	0
Majsterkowanie	5	10	12	24	31	62	2	4	0	0
Gra na instrumentach	2	4	10	20	24	48	14	28	0	0
Wycieczki i spacer	1	2	4	8	12	24	12	24	26	52
	0	0	14	28	30	60	12	24	4	8

Źródło: na podstawie badań własnych

Wśród form wykorzystania czasu wolnego największą popularnością u chłopców cieszy się telewizja, Internet i gry komputerowe. Średnio oglądają oni telewizję 2 godz. więcej. Najchętniej oglądają filmy, programy sportowe. Przy komputerze spędzają ok. 3 godz. dziennie. Najczęściej grają w gry komputerowe, nieco rzadziej surfują po Internecie (tabela 11). Do najczęściej czytanych książek należą książki o tematyce przygodowej, podróżniczej i wojennej. Mała ilość chłopców interesuje się gra na jakimś instrumencie.

Wśród dziewcząt telewizja jest mniej popularna niż wśród chłopców, to samo dotyczy gier komputerowych i korzystania z Internetu. Oglądanie TV zajmuje dziewczętom średnio od 1- 1,5 godzinny dziennie. Dziewczęta najczęściej oglądają filmy i programy młodzieżowe. Częściej niż chłopcy słuchają muzyki. Najbardziej interesują je książki podróżnicze, przyrodnicze, przygodowe i o tematyce młodzieżowej.

Tabela 11

Formy rekreacji uprawiane w czasie wolnym przez dziewczęta – uczennice Zespołu Szkół w Tryńcy, (N = 107)

Formy korzystania	Najczęściej		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Wcale	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Czytelnictwo	14	24,6	23	40,3	15	26,5	5	8,8	0	0
Telewizja	18	31,6	29	50,8	8	14,4	2	3,6	0	0
Internet i gry komputerowe	12	21,1	10	17,6	18	31,6	3	5,2	0	0
Muzyka	13	22,8	22	38,4	14	24,6	8	14,4	0	0
Gry sportowe	4	7,2	10	17,6	22	38,4	18	31,6	3	5,2
Spotkania koleżeńskie	16	28,1	28	49,1	9	15,8	4	7,2	0	0
Majsterkowanie	0	0	0	0	3	5,2	7	12,3	47	82,5
Gra na instrumentach	3	5,2	5	8,8	12	21,1	11	19,5	26	45,6
Wycieczki i spacer	10	17,6	16	28,1	20	35,2	11	19,5	0	0

Źródło: na podstawie badań własnych

Porównując dane przedstawione w obu tabelach można stwierdzić, że poziom czytelnictwa u dziewcząt i chłopców jest równy, ale analizując ankiety zauważa się, że u chłopców przeważa czytelnictwo czasopism, a u dziewcząt książek. Znaczne różnice pomiędzy dziewczętami i chłopcami dotyczą również wypełniania czasu wolnego formami ruchowymi, spotkaniami towarzyskimi czy spacerami. Wśród chłopców z gier sportowych korzysta od 26% do 44% natomiast dziewczęta korzystają z tej formy rzadko 38,4% i bardzo rzadko 31,6%. Biorąc pod uwagę krytyczny okres życia, jakim jest okres dojrzewania, jest to zjawisko bardzo niekorzystne. Zupełnie inaczej natomiast sytuacja przedstawia się jeżeli chodzi o spotkania koleżeńskie, wycieczki i spacer. Ze spotkań koleżeńskich dziewczęta korzystają często 49,1% najczęściej 28,1, natomiast chłopcy w czasie wolnym spotykają się rzadko 62%. Trochę mniejsza różnica występuje też na korzyść dziewcząt odnośnie wycieczek i spacerów.

17,6% dziewcząt korzysta z wycieczek i spacerów dość często, często 28,1% i rzadko 35,2%. U chłopców natomiast 60% korzysta z tej formy rzadko.

Bardzo zła sytuacja zarówno u chłopców jak i dziewcząt jest odnośnie gry na instrumentach, wcale u chłopców nie gra 52% a u dziewcząt 45,6%. W majsterkowaniu natomiast, formie spędzania czasu wolnego charakterystycznej dla chłopców, sytuacja jest typowa, dziewczęta korzystają z niej tylko w nielicznych przypadkach. Podobne były odpowiedzi młodzieży na pytanie "Co robisz, gdy masz czas wolny w dni nauki szkolnej i w dni wolne od nauki"? Zdecydowana większość opowiedziała się za telewizją, internetem, muzyką, czytel-

nictwem, dziewczęta dodawały jeszcze spotkania towarzyskie, wycieczki i spacer, a chłopcy grę w piłkę i jazdę na rowerze. Na pytanie “Co chciałbyś /chciałabyś/ robić w czasie wolnym w dni nauki szkolnej”? dużo osób odpowiedziało podobnie jak na pytanie “Co robisz w czasie wolnym”? tylko nieliczni dodają, że częściej chcieliby grać w piłkę i czytać ciekawe książki. Tylko troje ankietowanych chciałoby spędzić czas wolny z rodzicami. Na pytanie podobne tylko dotyczące czasu wolnego w niedziele i święta jest już większa różnorodność odpowiedzi. Najczęściej spotykane to wycieczki do miasta, w góry, odwiedziny krewnych. Były też nieliczne odpowiedzi, że w czasie wolnym w niedziele i święta można by było popływać kajakiem, łowić ryby, grać w tenisa a dwóch chłopców chciałoby uprawiać kulturystykę i karate. Niekorzystną sytuację dotyczącą czasu wolnego na wsi potwierdzają też odpowiedzi na pytanie “Dlaczego nie spędzasz czasu wolnego tak jakbyś chciał /ła”? , odpowiedzi na to pytanie przedstawia tabela 12.

Tabela 12

Czynniki warunkujące formy spędzania czasu wolnego uczniów Zespołu Szkół w Tryńcu, (N = 107)

Powody	Chłopcy		Dziewczęta	
	N	%	N	%
Mało czasu	13	26	22	38,4
Brak warunków	19	38	21	36,8
Spędzam jak chce	18	36	14	24,6

Źródło: na podstawie badań własnych

Odpowiedzi na ostatnie pytanie są nietypowe, o ile odpowiedzi “mało czasu” i “brak warunków” są adekwatne do warunków, o tyle na odpowiedzi “spędzam jak chce” trudno znaleźć wytłumaczenie i chyba tylko stwierdzeniem Z. Dąbrowskiego, że na wsi brak wzorów spędzania czasu wolnego można taką postawę ankietowanych wytłumaczyć.

Zebrane materiały wykazują również różnicę w ilości czasu wolnego u chłopców i dziewcząt. 38,4% dziewcząt skarży się na brak czasu. Chłopcy zawsze znajdują czas np. na grę w piłkę. 36% badanych chłopców stwierdza, że spędza czas wolny jak chce (tabela 13). Brak czasu wolnego u dziewcząt spowodowany jest ich większą sumiennością i dokładnością.

Tabela 13

Czas przeznaczony na naukę własną u chłopców i dziewcząt – uczniów Zespołu Szkół w Tryńcu, (N = 107)

Ilość godzin	Chłopcy		Dziewczęta	
	n	%	n	%
1	17	34	9	15,8
2	26	52	18	31,6
3	7	14	25	43,8
4	0	0	5	8,8

Źródło: na podstawie badań własnych

Dziewczęta przeznaczają więcej czasu wolnego na naukę własną. W badanej grupie 5 dziewcząt przeznaczają na przygotowanie się do zajęć 4 godziny. Najwięcej dziewcząt bo 43,8% przeznaczają na ten cel 3 godziny. Chłopcy natomiast dużo mniej czasu przeznaczają na naukę własną. 2% badanej grupy chłopców przeznaczają na przygotowanie się do lekcji 2 godziny, a 34% tylko 1 godzinę. Średnia wyciągnięta z czasu wolnego przeznaczonego na naukę własną wynosi u chłopców 1,6 godziny, a u dziewcząt 2,5 godziny.

b) Miejsce szkoły, rodziny i organizacji pozaszkolnych w przygotowaniu dzieci do czasu wolnego.

Na kształtowanie prawidłowej postawy obok rodziny bardzo duży wpływ wywiera szkoła. Tutaj najpierw dziecko a potem dorastający człowiek, krystalizuje swój światopogląd, rozwija swoje zainteresowania, poznaje wartości wiedzy. Szkoła też przygotowuje młodzież do czasu wolnego poprzez działalność organizacji szkolnych, kółek zainteresowań. Nauczyciele wspólnie z uczniami organizują wieczorki, zawody sportowe, wycieczki. Podczas świąt państwowych i z okazji Dnia Dziecka, Dnia Matki, na Mikołaja organizowane są akademie z występami artystycznymi, spotkania z zasłużonymi ludźmi. Jaki procent uczniów należy do danej organizacji szkolnych i kółek zainteresowań przedstawia tabela 14.

Udział ankietowanych w organizacjach nie jest największy. Tylko SKS cieszy się popularnością w szkole. Jest to organizacja, która oferuje dzieciom dużo zajęć ruchowych, dlatego cieszy się ona dużą popularnością. Wśród kółek zainteresowań najczęściej ankietowanych uczęszcza na zajęcia kółek językowych tyle że wyraźnie przodują tu dziewczęta 56,1% przy 6% chłopców. Dużo osób uczęszcza także na zajęcia kółka matematycznego informatycznego i szkolnej sekcji tańca. Na pytanie "Jakie imprezy kulturalno-oświatowe organizuje szkoła" i "Kto je organizuje", najczęściej osób odpowiedziało, że są organizowane wycieczki, akademie, zawody sportowe, kuligi, dyskoteki.

Organizują je wychowawcy klas z samorządem klasowym, opiekunowie organizacji wraz z członkami i dyrekcja szkoły. Są to jednak imprezy organizowane najczęściej w tych samych dniach, co roku (Dzień Matki, Choinka) Mając w szkole czas wolny chłopcy najczęściej grają w piłkę, dziewczęta zaś czas wolny wykorzystują na czytanie książek, rozmowy z koleżankami. Dużo dzieci nie ma podczas pobytu w szkole czasu wolnego.

Tabela 14

Przynależność do organizacji i kółek zainteresowań uczniów zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Organizacje i kółka zainteresowań	Chłopcy		Dziewczęta	
	n	%	n	%
Szkolna orkiestra dęta	1	2	3	5,2
Polski Czerwony Krzyż	12	24	15	26,5
Szkolna sekcja tańca	3	6	23	40,3
Kółko informatyczne	10	20	7	12,3
Kółko matematyczne	10	20	9	15,8
Kółko plastyczne	7	14	6	10,5
Kółko polonistyczne	5	10	12	21,1
Kółko językowe	3	6	32	56,1
Szkolne Koło Sportowe	50	100	23	40,3

Źródło: na podstawie badań własnych

Są to ci, którzy mieszkają blisko szkoły, po zajęciach idą od razu do domu. Dziecko wychowuje się w rodzinie kształtuje swój charakter mając za wzór rodziców. Wzoruje się też, chociaż wykorzysta to dopiero w późniejszym okresie życia, na sposobie spędzania przez rodziców czasu wolnego. Jakie formy spędzania czasu wolnego istnieją wśród rodziców przedstawia tabela 15.

Tabela 15

**Formy spędzania czasu wolnego wśród rodziców uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy,
(N = 107)**

Formy spędzania czasu wolnego	n	%
Telewizja	94	87,8
Czytelnictwo	36	33,6
Spacery	33	30,8
Rozmowy w rodzinnym gronie	42	39,2
Spotkania sąsiedzkie	24	21,8
Wycieczki, wyjazdy	18	16,8
Odpoczynek bierny	18	16,8

Źródło: na podstawie badań własnych

Telewizja i wśród rodziców cieszy się największym powodzeniem, jest najłatwiejszą formą i rolnik bez żadnego wysiłku może z niej korzystać. Rolnicy czytają najczęściej czasopisma szczególnie o tematyce rolniczej. Spacery na wsi mają najczęściej konkretny cel: na grzyby, do krewnych, sąsiadów. Dość duży procent 16,8% rodziców wypoczywa biernie, najczęściej wyrównują zaległości w spaniu. Odpowiedzi na pytanie "Czy spędzasz czas wolny z rodzicami i w jaki sposób" przedstawia tabela 16.

Tabela 16

Spędzanie czasu wolnego uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy z rodzicami, (N = 107)

Czy spędzasz czas wolny z rodzicami?	N	%
Tak	43	40,1
Nie	14	12,2
Rzadko	50	46,7

Źródło: na podstawie badań własnych

Najczęściej dzieci wspólnie z rodzicami oglądają programy telewizyjne 68,4%, chodzą z rodzicami na spacer, a 17,2% dyskutuje z rodzicami na różne tematy najczęściej związane ze szkołą. Aż 12,2% ankietowanych nie spędza czasu wolnego z rodzicami w ogóle, co jest bardzo złym zjawiskiem, świadczącym o dezintegracji rodziny. Zarówno szkoła jak i rodzina nie uczą dzieci planowania zajęć w czasie wolnym. Tylko 7 chłopców i 9 dziewczynek planuje sobie spędzanie czasu wolnego. Wszyscy pozostali z czasu wolnego korzystają bez planu. Brak rozplanowania czasu wolnego wpływa na ubogi repertuar form jego wykorzystania. Najgorzej przedstawia się działalność placówek kulturalno-oświatowych i organizacji pozaszkolnych, które nie oferują atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego. Tylko w Tryńczy jest trochę lepsza sytuacja, pod tym względem. Tutejszy Dom Kultury dzięki prężnemu kierownictwu współpracuje z młodzieżą, prowadzi różne kółka np. taneczne czy teatralne, organizuje kuligi, dyskoteki czy też inne rozrywki.

W Tryńczy prężnie działa Ludowy Związek Sportowy, wielu chłopców jest zawodnikami drużyn piłkarskich, a mecze odbywają się co tydzień. Ankietowani zamieszkujący okoliczne wsie zgodnie stwierdzili, że jedynymi imprezami w ich miejscowości są zabawy taneczne organizowane przez Ochotniczą Straż Pożarną czy Koło Gospodyń Wiejskich.

c) Miejsce sportu i turystyki w czasie wolnym

Sport i turystyka są jedną z atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego. Ta forma uwarunkowana jest wieloma czynnikami. Na wsi szczególnie ważnym czynnikiem jest tradycja, baza rekreacyjna oraz kadra instruktorska. W ostatnim czasie wzorując się na młodzieży z miast i formach propagowanych przez telewizję, Internet, prasę, młodzież

wiejska zaczyna organizować na wsi nowe sposoby spędzania czasu wolnego. Wśród zainteresowań chłopcy i dziewczęta na pierwszym miejscu wymienili sport, tylko 16% dziewcząt się nim nie interesuje. Dokładnie charakteryzują zainteresowania poszczególnymi dyscyplinami sportowymi odpowiedzi podane w tabeli 17.

Tabela 17

Zainteresowania dyscyplinami sportowymi wśród uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Dyscyplina	Chłopcy		Dziewczęta	
	n	%	n	%
Piłka nożna	45	90	19	33,3
Piłka siatkowa	16	32	22	38,4
Piłka ręczna	14	28	18	31,6
Piłka koszykowa	25	50	49	86,0
Tenis ziemny	14	28	7	12,3
Tenis stołowy	12	24	13	22,8
Pływanie	11	22	6	10,5
Lekka atletyka	9	18	13	22,8
Łyżwiarstwo	5	10	10	17,6
Hokej	6	12	0	0
Nie interesuje się	0	0	8	14,0

Źródło: na podstawie badań własnych

Chłopcy, prawie wszyscy, bo 90% interesują się piłką nożną, dziewczęta także interesują się piłką nożną, ale na pierwszym miejscu zdecydowanie stawiają koszykówkę.

Ma tutaj swoje odbicie istnienie w szkole w ramach SKS dziewczęcej sekcji piłki koszykowej. Koszykówka jest to gra, która ze wszystkich gier sportowych, najwszechstronniej wpływa na rozwój cech motorycznych. Wśród chłopców dużą popularnością cieszą się jeszcze obok piłki koszykowej 50% siatkowej 32% i ręcznej 28%, tenis ziemny 28% i tenis stołowy 24%. Dziewczęta oprócz wymienionej piłki koszykowej i nożnej interesują się także piłką ręczną 31,6%, tenisem stołowym i lekką atletyką 22,8%.

Tabela 18

Korzystanie z form turystyki uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Formy turystyki	Chłopcy		Dziewczęta	
	n	%	n	%
Wycieczki piesze	39	78	45	78,9
Obozy	21	42	26	43,9
Biwaki	32	64	38	66,6
Wycieczki rowerowe	19	38	15	26,3
Nie korzysta	8	16	9	15,8

Źródło: na podstawie badań własnych

Bardzo duży procent ankietowanych korzysta z różnych form turystyki, tylko 16% chłopców i 15,8% dziewcząt nie ma czasu i warunków na ten ciekawy sposób spędzania wolnego czasu. Posiadanie własnego sprzętu sportowo-turystycznego oraz baza w postaci boisk, sali, akwenów wodnych itp. Jest również ważnym czynnikiem aktywności ruchowej w czasie wolnym. 73,0% ankietowanych stwierdziło, że w ich miejscowości jest boisko sportowe, natomiast brak jest basenu 45%, stadionu 25% i kortu tenisowego 30%. Posiadanie sprzętu sportowego nie jest obecnie zjawiskiem rzadko spotykanym. Na wsi dość dużo dzieci posiada sprzęt sportowy. Jest to jednak sprzęt tani i najczęściej służy całemu rodzeństwu. Na posiadanie sprzętu sportowego mają najczęściej wpływ zainteresowania, bo jeżeli chodzi o

pieniądze na sprzęt, to nawet samo dziecko, za pieniądze zarobione podczas wakacji, może sobie kupić piłkę czy raketki do badmintonu (tabela 18). Duży procent dzieci wiejskich posiada rower 97,3% i piłkę 77,6%. Z roweru, gdy jest w rodzinie tylko jeden, dzieci korzystają dopiero wtedy, gdy nie potrzebują go rodzice. Piłka natomiast jest tylko do dyspozycji dzieci. Dość dużo osób posiada kometkę 28,2%, która zdobywa sobie na wsi coraz większą popularność. Ze sprzętu zimowego najwięcej osób posiada łyżwy 28,1%, narty 22,4% i sanki 15,0%. Sprzęt drogi natomiast taki jak namiot, wędka posiadają tylko (tabela 19).

Tabela 19

Sprzęt sportowy posiadany przez uczniów Zespołu Szkół w Tryńczy, (N = 107)

Rodzaj sprzętu	n	%
Rower	104	97,3
Piłka	83	77,6
Kometka	31	28,2
Łyżwy	30	28,1
Narty	24	22,4
Sanki	16	14,9
Raketki do tenisa stołowego	9	8,4
Hantle	6	5,6
Wędka	4	3,7
Łyżworolki	3	2,8
Namiot	3	2,8
Żadnego	3	2,8

Źródło: na podstawie badań własnych

Podsumowanie badań.

Zmiany zachodzące we współczesnej wsi znajdują swoje odbicie nie tylko w postaci postępu technicznego. Zmiany zachodzą też w świadomości ludzkiej. Nawet słowo “wieś” nie ma już tego znaczenia, jakie miało kilkanaście lat temu. Obecnie rzadko używa się już słowa :“wieś” bez dodawania przymiotników. Zwykle mówi się o wsi zurbanizowanej, wsi z rejonu tradycyjnie rolniczego, wsi chłopsko-robotniczej czy robotniczo-chłopskiej lub wręcz robotniczej. Ten nowy obyczaj powstał nieprzypadkowo. Dzisiejsza wieś przestała być synonimem rolniczego bytowania. Zmiany te jednak następują powoli. Propagatorami tych zmian najczęściej jest młodzież i inteligencja wiejska. Jednak każde zmiany mają swoich zwolenników i przeciwników. Na wsi przeciwnikami nowych wzorów zachowań są ludzie starszego i średniego pokolenia. Właśnie dlatego jest brak na wsi wzorów zachowań i przeważają tradycyjne formy spędzania czasu wolnego. Badania potwierdziły istniejącą opinię o złej organizacji czasu wolnego na wsi lecz jednocześnie wysuwają przypuszczenie, na podstawie już zaistniałych zmian, że w niedługiej przyszłości, czas wolny na wsi będzie wykorzystany w sposób prawidłowy. Nieprawidłowe wykorzystanie czasu wolnego wynika z wielu czynników. Na wsi jeszcze nie do wszystkich dociera wiadomość, że najefektywniejszym odpoczynkiem jest odpoczynek czynny. Bardzo mała liczba wykwalifikowanych organizatorów czasu wolnego wpływa na złą organizację imprez kulturalno-oświatowych, a jeszcze częściej na brak takich imprez. Do tego dochodzi najczęściej bardzo mały stan placówek kulturalno-oświatowych, ich liche wyposażenie i słaba działalność. Na wsi w ostatnich latach nastąpił szybki rozwój Internetu. Społeczeństwo wiejskie będące jeszcze pod urokiem telewizji, najczęściej czasu przeznaczają na oglądanie. Szkoła wiejska w zakresie organizacji czasu wolnego, nie wywiązuje się z postawionych przed nią pod tym względem zadań. Bardzo mało organizuje imprez dla całego społeczeństwa. Brak współpracy szkoły z rodzicami w zakresie organizacji czasu wolnego powoduje powstawanie trudności w zakresie organizacji czasu

wolnego dzieci. Rodzice dość często, motywując swoje postępowanie pilnymi pracami, nie pozwalają swym dzieciom uczęszczać na zajęcia pozalekcyjne organizowane przez szkołę. Sport i turystyka na wsi wywierają coraz większy wpływ. Przejawia się on najczęściej jednak w postaci kilku gier i zabaw o charakterze sportowym. Mało jest też imprez sportowych, w których każdy mógłby wziąć udział. Postawiona na wstępie hipoteza robocza "Decydujący wpływ na formy wykorzystania czasu wolnego dziecka w środowisku wiejskim mają takie czynniki jak: budżet czasu wolnego, tradycje rodzinne i środowiskowe, zainteresowania i rozbudzone potrzeby w zakresie rekreacji oraz stan i działalność placówek kulturalno-oświatowych", znalazła w całości potwierdzenie w wynikach badań.

Wnioski:

1. Szkoła i placówki wychowania pozaszkolnego na wsi spełniają ważną rolę w wychowaniu do rekreacji powinny więc swą działalnością objąć całe środowisko.
2. W ramach zajęć wychowania fizycznego i zajęć pozalekcyjnych, należy zwrócić większą uwagę na naukę nowych gier, zabaw, sportów indywidualnych i innych form aktywności ruchowe, które mogą być wykorzystane po ukończeniu szkoły.
3. Zajęcia pozalekcyjne powinny być organizowane przy ścisłej współpracy szkoły z rodzicami i innymi placówkami wychowania pozaszkolnego.
4. Stan placówek kulturalno-oświatowych, ich ilości, wyposażenie i poziom kultury musi ulec poprawie
5. Istnieje pilna potrzeba zaangażowania w środowisku wiejskim większej ilości wykwalifikowanych organizatorów czasu wolnego
6. Telewizja, Internet, prasa, radio oraz inne środki masowego przekazu, powinny propagować formy spędzania czasu wolnego dostosowane do aktualnych możliwości środowiska wiejskiego.

References

1. Czajkowski K. *Pozaszkolna praca opiekuńczo-wychowawcza CRZZ*, Warszawa, 1970, 205 s.
2. Kamiński A. *Funkcje pedagogiki społecznej*, PWN Warszawa, 1980, 188 s.
3. Łapińska K. *Wybrane zagadnienia z problematyki "wolnego czasu" młodzieży wiejskiej*, Kultura Fizyczna 1967, N 3, s. 25–32.
4. Orlof E. *Budżet czasu dziecka wiejskiego*, "Wychowanie" 1973, N 13, s. 35–45.
5. Ślęczkowski A. *Wspólna rekreacja fizyczna rodziców i dzieci*, "Kultura Fizyczna" 1974, N 5, s. 45–52.
6. Wąsowicz S. *Czas wolny uczniów szkół podstawowych wsi*, "Zbiorca Szkoła Gminna" 1976, N 3, s. 67–75.
7. Węgrzynowicz I. *Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne*, PZWS Warszawa, 1971, 197 s.
8. Wolańska T. *Rekreacja fizyczna*, COMUK. Warszawa, 1971, 237 s.
9. Wolańska T. *Rola szkoły w wychowaniu do rekreacji fizycznej*, "Kultura Fizyczna", 1974, N 9, s. 67–75.
10. Wroczyński R. *Pedagogika społeczna*, PZWS Warszawa, 1974, 285 s.
11. Wujek T. *Czas wolny młodzieży szkolnej i jego uwarunkowania*. "Kwartalnik pedagogiczny", 1963, s. 67–75.
12. Żelaskiewicz M. *Zajęcia pozalekcyjne i opiekuńcza działalność szkoły*, PWN, Warszawa – Poznań, 1974, 189 s.

УДК 378.011.3-051: 796: 373.3:61

Андрій Заїкін

КОМПОНЕНТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НАВИКІВ ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Проаналізовано і визначено особливості підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здорового способу життя молодших школярів. Встановлено, що на сучасному етапі існують різні підходи до покращення підготовки фахівців фізичного виховання. Водночас встановлено, що підготовка студентів до виконання основних функцій педагога, пов'язаних із формуванням здорового способу життя школярів, може бути ефективнішою у випадку зорієнтованості виробничої практики.